

9th TTNET ANNUAL CONFERENCE

**“VET TEACHERS AND TRAINERS: KEY PLAYERS FOR ACHIEVING THE
EDUCATION AND TRAINING 2010 OBJECTIVES”**

Thessaloniki, 7 and 8 December 2006

Europa Room

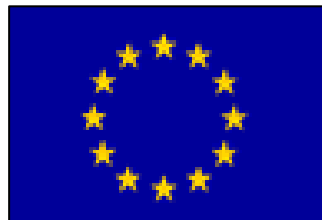
Συνεχής Επαγγελματική Εκπαίδευση και Κατάρτιση:

*Εργαλείο για την ενσωμάτωση στην απασχόληση των Ατόμων με Αναπηρία
στην Ευρώπη*

Κα Ευαγγελία Τζαμπάζη

Ευρωβουλευτής

Μέλος της Επιτροπής Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων



Το δικαίωμα στην εργασία, αποτελεί θεμελιώδες δικαίωμα όλων των πολιτών της ΕΕ. Ωστόσο δεν έχουμε όλα τα άτομα τις ίδιες ευκαιρίες για πρόσβαση στην απασχόληση. Δεν έχουμε την ίδια αφετηρία όλοι οι πολίτες που συνυπάρχουμε στην ίδια γεωγραφική και πολιτισμική οντότητα (γειτονιά, δήμος, περιφέρεια, κράτος, κλπ.). Δεν διαθέτουμε όλοι οι πολίτες τα ίδια αρχικά εφόδια όσον αφορά την οικονομική ευχέρεια, το πολιτιστικό υπόβαθρο, τη σωματική δύναμη ή την ευστροφία. Όπως ακριβώς δεν έχουμε τις ίδιες προτιμήσεις σε όλες μας τις επιλογές.

Ειδικότερα όσον αφορά στα Άτομα με αναπηρία, ο εφοδιασμός μας με όλες τις διαθέσιμες γνώσεις και ικανότητες αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, την καταπολέμηση του αποκλεισμού και τη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής. Αυτό εκτείνεται από τη βασική εκπαίδευση έως τις ευκαιρίες από τις λοιπές μορφές της δια βίου μάθησης.

Ανάμεσα στην εκπαίδευση και την εργασία υπάρχει ένας ισχυρός δεσμός: χωρίς πρόσβαση στην κατάλληλη εκπαίδευση, δεν μπορούμε να εξασφαλίσουμε ουσιαστική πρόσβαση στην εργασία. Αυτή η έλλειψη πρόσβασης πυροδοτεί τη μακροχρόνια εξάρτηση, την κοινωνική απομόνωση και ενισχύει το στιγματισμό απέναντι στην αναπηρία.

Στη σημερινή μας συνάντηση, θα ήθελα να αναφερθώ - έχοντας σαν βάση και τη δική μου βιωματική εμπειρία όπως επίσης και την ενασχόλησή μου με τα κοινά των ΑΜΕΑ 25 χρόνια τώρα- στις δυσκολίες που αντιμετωπίζουμε τα άτομα με αναπηρία για την ένταξή μας στην αγορά εργασίας, και στον καταλυτικό ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η συνεχής επαγγελματική κατάρτιση και εκπαίδευση μας καθώς και των εκπαιδευτών μας.

Αν θέλουμε να δώσουμε έναν ορισμό αναφορικά με την αναπηρία, θα διαπιστώσουμε- όσο περίεργο κι αν ακούγεται- ότι δεν υπάρχει ένας κοινός ορισμός της αναπηρίας σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Οι ορισμοί και τα κριτήρια διαφέρουν ανάλογα με τους πολιτικούς στόχους, τη νομοθεσία και τα διοικητικά πρότυπα της κάθε χώρας.

Ο όρος αναπηρία που χρησιμοποιείται στην Ελλάδα, προέρχεται από την αρχαία ελληνική έκφραση «ανά τον πήρο», δηλαδή «με βοήθημα». Ούτως ή άλλως, εμείς δεν έχουμε ζήτημα με τους όρους που χρησιμοποιούν οι

συνομιλητές μας για να ορίσουν την αναπηρία. Εκλαμβάνουμε ωστόσο το νόημα που εκφράζουν οι συνομιλητές μας.

Σύμφωνα με πορίσματα των ερευνών που διενεργήθηκαν το 2001 σε επίπεδο ΕΕ, το 14,5% του πληθυσμού των Δεκαπέντε Κρατών Μελών (με εξαίρεση τη Σουηδία) σε ηλικία εργασίας (16 έως 64 ετών) εμφάνιζε κάποια μορφή αναπηρίας. Όσον αφορά τις δέκα νέες προσχωρούσες χώρες, το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 25%.

Παρατηρείται επίσης ότι μόνο το 42% των ΑΜΕΑ έχουμε απασχόληση (έναντι του σχεδόν 65% των ατόμων χωρίς αναπηρία) και το 52% είμαστε ανενεργοί (έναντι του 28% των ατόμων χωρίς αναπηρία). Συμπερασματικά, τα στοιχεία αυτά αποδεικνύουν ότι, αποτελούμε αναξιοποίητο δυναμικό όσον αφορά την οικονομική μεγέθυνση.

Από την άλλη πλευρά, ευρωπαϊκές στατιστικές υποστηρίζουν ότι μειονεκτούμε στην αγορά εργασίας, όχι εξαιτίας κάποιας ανεπάρκειάς μας που μπορεί να συνδέεται με την αναπηρία μας, αλλά λόγω μειωμένης δυνατότητας πρόσβασης στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. (67% των ΑΜΕΑ είναι απολύτως ικανά για εργασία).

Οι δυσκολίες στην επαγγελματική κατάρτιση, την ένταξη και την αυτονόμηση μας προέρχονται τόσο από εξωτερικούς παράγοντες όσο και από εσωτερικούς, δηλαδή την ίδια την κατάσταση της αναπηρίας. Κάθε μορφή αναπηρίας έχει τις ιδιαιτερότητές της και τα δικά της ιδιαίτερα ζητήματα. Θα περιοριστώ λοιπόν στον προσδιορισμό των βασικών παραγόντων που εμποδίζουν μια επιτυχή διαδικασία μετάβασης στην αγορά εργασίας.

Αν και θεωρητικά οι μαθητές με αναπηρία φαίνεται να έχουν τις ίδιες εκπαιδευτικές επιλογές με τους άλλους μαθητές, στην πραγματικότητα τα προτεινόμενα προγράμματα εκπαίδευσης και κατάρτισης δεν είναι πάντα σύμφωνα με τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες τους. Επίσης πολύ συχνά η επαγγελματική κατάρτιση είναι μη αποτελεσματική καθώς δεν είναι συνδεδεμένη με τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Υπάρχουν, επιπλέον, προβλήματα σχετικά με την φυσική προσβασιμότητα στις θέσεις εργασίας καθώς και την πρόσβαση σε προσωπική και τεχνική υποστήριξη. Δεν λείπουν επίσης και οι στερεότυπες αντιλήψεις σχετικά με τις ικανότητες των ΑΜΕΑ. Π.χ. δάσκαλοι, γονείς, εργοδότες και το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον συχνά υποτιμούν τις δυνατότητες μας για ανταγωνιστική εργασία.

Όσον αφορά στα νομικά πλαίσια σχετικά με τη μετάβαση στο χώρο εργασίας, στις περισσότερες περιπτώσεις είτε αυτά είναι ανύπαρκτα, είτε τα μέτρα που προβλέπονται δεν είναι ευέλικτα.

Όλοι αυτοί οι παράγοντες δυσχεραίνουν τη μετάβαση των νέων με αναπηρίες από την εκπαίδευση στην απασχόληση. Επομένως, για την εφαρμογή μιας επιτυχούς διαδικασίας μετάβασης, δεν αρκεί μόνο να είναι η εκπαίδευση ανοικτή σε όλους, ούτε να είναι υποχρεωτική και δωρεάν, ούτε να απαγορεύονται οι διακρίσεις στις προσλήψεις, ούτε να προβλέπονται ειδικές θέσεις στάθμευσης και θέσεις σε λεωφορεία ή ακόμη και θέσεις εργασίας για την τάδε ή τη δείνα μερίδα του πληθυσμού.

Είναι επιτακτική ανάγκη, τα εκπαιδευτικά ιδρύματα να βοηθούν τους νέους με αναπηρία ώστε να γίνουν ενεργητικοί σε θέματα οικονομικής φύσεως, παρέχοντάς τους δεξιότητες που απαιτούνται στην καθημερινή τους ζωή, προσφέροντας ποιοτικές υπηρεσίες εκπαίδευσης για κατάρτιση σε δεξιότητες που αντιστοιχούν στις κοινωνικές και επικοινωνιακές απαιτήσεις, καθώς και στις προσδοκίες της ενήλικης ζωής.

1) Προκειμένου να εξασφαλιστεί μια ομαλότερη μετάβαση από την εκπαίδευση και κατάρτιση στον εργασιακό χώρο, οι νέοι άνθρωποι με αναπηρίες χρειάζεται να αναπτύξουν στόχους και να προσδιορίσουν το ρόλο που θέλουν να διαδραματίσουν στην κοινωνία. Σημείο εκκίνησης επομένως για το σχεδιασμό προγραμμάτων κατάρτισης πρέπει να είναι οι επιθυμίες και οι ανάγκες των νέων ατόμων. Αυτό όμως απαιτεί τη συνειδητοποίηση των ευκαιριών και των περιορισμών που υπάρχουν γύρω τους καθώς επίσης και τον προσδιορισμό των δεξιοτήτων τους και του δυναμικού τους. Στο πλαίσιο αυτό, οι δάσκαλοι, οι εκπαιδευτές, και το συμβουλευτικό προσωπικό παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο παρέχοντας συμβουλές και κατάλληλη καθοδήγηση στους σπουδαστές με αναπηρίες. Οι τελευταίοι με τη σειρά τους, αξιοποιούν αυτή τη γνώση και τη στήριξη

που τους προσφέρουν οι εκπαιδευτές και σύμβουλοι, για να εστιάσουν σωστά τις προσπάθειές τους και να πολλαπλασιάσουν τις δυνατότητές τους για επιτυχημένη εκπαιδευτική διαδρομή και επαγγελματική αποκατάσταση.

Είναι πολύ σημαντικό επομένως να παρέχονται οι απαραίτητοι πόροι στα εκπαιδευτικά ιδρύματα ώστε να διασφαλίζεται αυτή η συνεργασία. Από την πλευρά των εκπαιδευτών είναι μεγάλης σημασίας:

- να διαθέτουν τον απαραίτητο χρόνο για τους σπουδαστές και τις οικογένειές τους ώστε να κατανοήσουν καλύτερα τις ανάγκες και τις επιθυμίες τους,
- να τους παρέχουν όσες πληροφορίες χρειαστούν ή να τους κατευθύνουν προς τις σχετικές υπηρεσίες
- να ενθαρρύνουν τους σπουδαστές, όσο το δυνατόν περισσότερο, για να ανακαλύψουν τις δυνατότητές και ικανότητές τους.

Σε κάθε περίπτωση πάντως θα πρέπει να υπάρχει σεβασμός στις προσωπικές επιλογές των μαθητών όπως άλλωστε και του γενικού πληθυσμού.

2) Επιπλέον, προκειμένου τα ΑΜΕΑ να αποκτούμε τα απαραίτητα προσόντα που απαιτούνται για την εργασία, χρειάζεται να έχουμε εμπειρίες από πραγματικές συνθήκες εργασίας. Ο στόχος είναι να προαχθεί η αυτοπεποίθηση και η αυτονομία μας, να ευοδωθούν οι πραγματικές μας προσδοκίες και να εξασφαλιστούν σε όλες τις περιπτώσεις μελλοντικές θέσεις εργασίας. Τα προγράμματα πρακτικής άσκησης σε επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια της φοίτησης είναι η καλύτερη ευκαιρία καθώς επιτρέπει στους καταρτιζόμενους να αποκτήσουν πραγματική επαφή με την αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων. Μάλιστα τα κράτη θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν τους εργοδότες να προσλάβουν ΑΜΕΑ για πρακτική άσκηση μέσω της προαγωγής θεσμοθετημένων και άτυπων κινήτρων για τις επιχειρήσεις (π.χ. φορολογικές ελαφρύνσεις, κοινωνική αναγνώριση). Από την πλευρά τους οι εκπαιδευτές θα πρέπει να προωθούν επαφές και σχέσεις με τις επιχειρήσεις και να είναι καλά ενημερωμένοι για τις δυνατότητες της αγοράς.

3) Πολύ σημαντικό είναι επίσης και υπάρξει το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο, που θα προσδιορίζει συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις προκειμένου να αποκαταστήσουμε την πραγματική και όχι μόνο τυπική ισορροπία μεταξύ πολιτών που ενίοτε είναι πολύ διαφορετικοί μεταξύ τους. Πρέπει με άλλα λόγια να υπάρξει μια ουσιαστική πολιτική που να προάγει την ισότητα των ευκαιριών.

Σήμερα, σε όλη την Ευρώπη, μη κυβερνητικοί οργανισμοί έχουν ξεκινήσει σε πιλοτική μορφή προγράμματα που προσφέρουν υποστηριζόμενη εργασία σε άτομα με αναπηρίες, παρέχοντας βοήθεια, όπως συμβούλους εργασίας, εξειδικευμένη επαγγελματική εκπαίδευση και ατομική εποπτεία. Ωστόσο, τέτοιου είδους προγράμματα δεν έχουν ακόμα υιοθετηθεί από την κρατική πολιτική, με αποτέλεσμα οι ευκαιρίες που προσφέρουν να μην μπορούν να δοθούν σε περισσότερα άτομα.

Το να αρχίσουμε από τα κυβερνητικά ιδρύματα, τα Υπουργεία, τις τοπικές αρχές και τα άλλα κρατικά όργανα, είναι στρατηγικής σπουδαιότητας για την επίτευξη της αλλαγής στην κουλτούρα αποκλεισμού που επικρατεί στις χώρες μας απέναντι στο σύνολο των ανθρώπων με αναπηρίες. Οι κυβερνήσεις πρέπει να αναλάβουν ηγετικό ρόλο και να θέσουν μέτρα που να συμπεριλαμβάνουν στο εργατικό δυναμικό και τα άτομα με αναπηρίες. Στο πλαίσιο αυτό, αναγκαία είναι και η πραγματοποίηση ενημερωτικών εκστρατειών που θα διασφαλίζουν ότι οι εργοδότες αντιμετωπίζουν την πρόσληψη ΑΜΕΑ χωρίς προκαταλήψεις. Άλλωστε 'για να «καθαρίσει» κάποιος μια σκάλα, πρέπει να αρχίσει από την κορυφή'.

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, μέσα από τη διαθεσμική συνεργασία, επιδιώκει να διαμορφώσει τις κατάλληλες προϋποθέσεις και συνθήκες για τη δημιουργία ίσων ευκαιριών για τα ΑΜΕΑ, μέσω της διάχυσης της διάστασης της αναπηρίας σε όλες τις δράσεις και τις εκθέσεις του.

Το Σχέδιο Δράσης για την Αναπηρία 2006-2007 που ψηφίστηκε από την Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στις 30 Νοεμβρίου 2006, αποτελεί ένα καταλυτικό εργαλείο στην προσπάθεια αυτή. Με το εν λόγω Σχέδιο το Κοινοβούλιο ζητά από την Επιτροπή και τα Κράτη-Μέλη, στο πλαίσιο των αντίστοιχων αρμοδιοτήτων τους, να προωθήσουν την ενεργή συμμετοχή μας στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την ηλεκτρονική μάθηση, την δια βίου μάθηση και ζητά την ενίσχυση της συμμετοχής των

μαθητών και σπουδαστών με αναπηρία στα νέα πολυετή κοινοτικά προγράμματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης.

Επίσης στο Κοινοβούλιο καλούμε τα Κράτη Μέλη να εφαρμόσουν το κατάλληλο νομοθετικό πλαίσιο για την ενσωμάτωση των ΑΜΕΑ στο γενικό σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης και την λήψη των απαραίτητων μέτρων για τη βελτίωση της προσβασιμότητας μας στο δομημένο περιβάλλον αλλά και στις τεχνολογίες των πληροφοριών και επικοινωνιών.

Αντί λοιπόν να δημιουργούμε ειδικά σχολεία επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης για ΑΜΕΑ, είναι προτιμότερο να προσαρμόζουμε το μαθησιακό περιβάλλον στις ιδιαίτερες ανάγκες των μαθητών. Στο πλαίσιο αυτό, η συμμετοχική εκπαίδευση θα πρέπει να συνοδεύεται από κατάλληλη χρηματοδότηση, εξειδικευμένο εκπαιδευτικό προσωπικό, κατάλληλο εξοπλισμό και παροχή κατάλληλων παιδαγωγικών και τεχνικών υλικών.

Παράλληλα, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, προάγοντας την ισότητα των ευκαιριών, θέτουμε σε εφαρμογή από το 2007, ειδικό πρόγραμμα αμειβόμενης πρακτικής άσκησης για άτομα με αναπηρία.

Ολοκληρώνοντας, το πιο σημαντικό είναι να κατανοήσουμε όλοι, μια θεμελιώδη, κατά τη γνώμη μου, αρχή, ότι, δηλαδή, η αναπηρία μπορεί αντικειμενικά να εμποδίζει και να επιβραδύνει τις κινήσεις, τη μάθηση, τη συγκέντρωση, τις συναισθηματικές σχέσεις, τις σχέσεις με το συνάνθρωπο κλπ. αλλά δεν εμποδίζει σε καμία περίπτωση τη δράση.

Σε κάθε είδος αναπηρίας υπάρχουν περιθώρια για αυτόνομη ανάληψη δράσης και αποφάσεων. Όπως επισημαίνει και ένας Γάλλος ζωγράφος «Ένας άνθρωπος με πολλαπλή αναπηρία είναι εντελώς ανάπηρος. Ένας άνθρωπος με πολλαπλή αναπηρία είναι ταυτόχρονα εντελώς άνθρωπος».

Η βιωματική μου εμπειρία σχετικά με την αναπηρία 46 χρόνια τώρα, με δίδαξε τη σπουδαιότητα του να έχει κάποιος δίπλα του δασκάλους, φίλους και συνεργάτες που στηρίζουν τις επιλογές του και ενθαρρύνουν τις πρωτοβουλίες του.

Αν και η προκατάληψη που υπήρχε για την αναπηρία-και που κακά τα ψέματα εξακολουθεί να υπάρχει- θα με απέκλειε θεωρητικά από τη σχολική

ζωή, τις δραστηριότητες και τις παρέες, είχα την τύχη να γεννηθώ σε μια ανοιχτόμυαλη και δημοκρατική οικογένεια όπου η αναπηρία μου στο περπάτημα –λόγω της πολιομυελίτιδας- δεν στάθηκε ποτέ δικαιολογία για να αποφύγω το σχολείο και τις απορρέουσες υποχρεώσεις.

Έχοντας- παράλληλα με την υποστήριξη από το οικογενειακό μου περιβάλλον- και την ενθάρρυνση των δασκάλων μου- ήμουν παρούσα σε όλες τις σχολικές δραστηριότητες: γυμναστικές επιδείξεις, εκδρομές, εκδηλώσεις.

Όταν λοιπόν κάποια χρόνια αργότερα αναζήτησα εργασία σε ιδιωτική επιχείρηση, δεν μπορούσα να εξηγήσω την έκπληξη αλλά και τον θαυμασμό του προϊσταμένου όταν ζήτησα να προσφέρω τις υπηρεσίες μου όπως τόσοι άλλοι υπάλληλοι.

Στη συνέχεια, ως υπάλληλος για 15 χρόνια στο Κρατικό Θέατρο Βορείου Ελλάδος προώθησα μια σειρά από αλλαγές, κυρίως στην αντίληψη των συναδέλφων μου για τα ΑΜΕΑ. Οι συνάδελφοί μου έμαθαν να ζουν και να συνεργάζονται με ΑΜΕΑ. Η εξοικείωση τους μάλιστα ήταν τόσο μεγάλη που όταν 15 χρόνια αργότερα εξηγούσα σε συνάδελφό μου ότι θα συνταξιοδοτηθώ λόγω αναπηρίας, με ρώτησε με ανησυχία τι μου είχε συμβεί. Είχε διαγράψει πλέον από το σημείο επαφής μας την κινητική μου αναπηρία.

Αργότερα, υπήρξα για 4,5 χρόνια υπάλληλος σε μεγάλη εταιρία που αντιπροσώπευε ορθοπεδικά είδη εξυπηρέτησης ατόμων με αναπηρία και τα επόμενα 4,5 είχα την ευκαιρία της δημιουργίας και υποστήριξης της προσωπικής μου ανάλογης εταιρίας. Στην απόφαση μου να γίνω επιχειρηματίας και να αξιοποιήσω τις γνώσεις και την εμπειρία μου, καθοριστικό ρόλο έπαιξε ακόμα μια φορά η συμπαράσταση τόσο του περιβάλλοντός μου όσο και των εργοδοτών και συναδέλφων μου που ποτέ δεν είδαν την αναπηρία μου ως τροχοπέδη στην επαγγελματική μου εξέλιξη.

Έμπρακτη επιβεβαίωση της άποψης αυτής αποτελεί η πρόταση του προέδρου του κινήματός μας, Γιώργου Παπανδρέου να συμπεριλάβει σε εκλόγιμη θέση στο ψηφοδέλτιο του Πανελληνίου Σοσιαλιστικού Κινήματος για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, εκπρόσωπο προερχόμενο από το χώρο των ΑΜΕΑ.

Κλείνοντας, θα ήθελα να μοιραστούμε μαζί μερικές μουσικές στιγμές.

Οι γνώστες της jazz μουσικής αναγνώρισαν σίγουρα τον παγκοσμίου φήμης Βέλγο ΡΟΜ κιθαρίστα, Django Reinhardt, που είναι ένας από τους πολύ σημαντικούς Ευρωπαίους μουσικούς της jazz. Αυτό που ίσως δεν είναι τόσο γνωστό είναι ότι ο Reinhardt έχασε τα περισσότερα δάχτυλά του σε ένα ατύχημα και οι γιατροί του πίστευαν ότι δεν θα ήταν σε θέση να ξαναπαίξει μουσική. Ευτυχώς για τον ίδιο αλλά και για μας, είχε στο πλάι του δασκάλους που πίστευαν στο ταλέντο του, δεν είδαν την αναπηρία του ως εμπόδιο, και τον παρότρυναν να συνεχίσει να ξετυλίγει το ταλέντο του.

Η ιστορία μας διδάσκει ότι μπορούμε να διεκδικήσουμε την ισότιμη συνύπαρξη μας αρκεί ο καθένας μας και όλοι μαζί να πιστέψουμε ότι μπορούμε. Στη διεκδίκηση της ισότιμης συνύπαρξης στην οποία πιστεύουμε, θέλουμε να έχουμε μαζί μας, τους εκπαιδευτές, δηλαδή εσάς.

Σας ευχαριστώ.